

Številka: 122-123/2020-4-40/30/04

Datum: 24. 2. 2021

MESTNI SVET MO KRANJ

Zadeva: Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj za leto 2020

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj (v nadaljevanju LAS) je bila ustanovljena leta 1999. Sestavljena je iz predstavnikov otroškega varstva, osnovnih in srednjih šol, mladih, sociale, zdravstva, policije, nevladnih organizacij in občinske uprave, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko zasvojenosti.

OPIS IZVEDENEGA PROGRAMA

1. LAS je v letu 2020 pripravila operativni program za MO Kranj, ki ga je potrdil župan MO Kranj, naredila je oceno stanja na področju zlorabe drog iz preventivnega in kurativnega vidika, zagotavljala je koordinacijo dela strokovnih služb, ki se s problematiko drog ukvarjajo na vseh treh ravneh preventive (primarna, sekundarna in terciarna). Nadalje je LAS zagotavljala usklajenost lokalnih programov preprečevanja zlorabe drog ter osnovnim in srednjim šolam ter vrtcem v MO Kranj zagotovila sredstva za sofinanciranje preventivnih programov za katere so se odločili.

2. Izvajanje preventivnih programov v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah:

LAS je za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2020/2021, vrtcem, OŠ in SŠ ter Dijaškemu in študentskemu domu Kranj, posredovala neposredni poziv za predložitev predlogov za sofinanciranje preventivnih programov v MO Kranj. Z izbranimi izvajalci so bile v mesecu avgustu 2020 podpisane pogodbe za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2020/21, sredstva pa bodo izvajalci prejeli po izvedenih delavnicah in predavanjih, to je konec šolskega leta 2020/21.

Vrtci bodo v šolskem letu 2020/21 predvidoma opravili 6 predavanj za starše, to je 11 šolskih ur, v skupni višini 600,00 €, in sicer:

- Kranjski vrtci za izvedbo treh predavanj: Pri merjenju moči z otrokom, nekdo vedno izgubi; Živeti z otrokom in ne za otroka; Stimulativno okolje za kognitivno-gibalni razvoj predšolskega otroka.
- OŠ Predoslje za izvedbo predavanja: Otroški karakterji in njihove posebnosti pri vzgoji.
- OŠ Stražišče za izvedbo predavanja: Starši uspešnih in srečnih otrok.
- OŠ Franceta Prešerna za izvedbo predavanja: Odgovornost in samostojnost predšolskega otroka.

Osnovne šole bodo v šolskem letu 2020/21 predvidoma opravile 78 delavnic za učence, to je 131 šolskih ur, od tega 39 šolskih ur na temo alkohol, tobak in druge nelegalne droge, 67 šolskih ur na temo

zasvojenost od računalnika, 10 šolskih ur na temo nasilje med vrstniki, 3 šolske ure na temo motnje hranjenja, 12 šolskih ur na temo oblikovanje pozitivne samopodobe ter 11 predavanj za starše, to je 11 šolskih ur, vse skupaj v skupni višini 7.215,18 €, in sicer:

- OŠ Stražišče delavnice za učence 6. razredov 16 šolskih ur (Spletne skrivnosti; Ne nasilju in drogam, da prijateljstvu in pozitivnim vzornikom) in učence 8. razredov 16 šolskih ur (Alkohol, cigareti? Ne hvala; Spletno nasilje) ter dve predavanji za starše (Notranja moč staršev se prenaša tudi na otroke; Kako preprečiti otrokovo čustveno stisko in spodbuditi čustveni razvoj).
- OŠ Simona Jenka delavnice za učence 6. razredov 14 šolskih ur (Splet kot magnet za najstnike) in učence 9. razredov 8 šolskih ur (Kako se upreti pritiskom vrstnikov).
- OŠ Franceta Prešerna delavnice za učence 5. razredov 4 šolske ure (Pozitivna samopodoba) in učence 6. razredov 3 šolske ure (Alkohol, tobak in druge nelegalne droge) ter predavanje za starše (Varna in odgovorna raba spleta).
- OŠ Orehek delavnice za učence 4. razredov 3 šolske ure (Pametno odločanje za spletno sporočanje) in učence 5. razredov 6 šolskih ur (Splet kot magnet za najstnike) ter predavanje za starše (Tanka črta odgovornosti).
- OŠ Jakoba Aljaža delavnice za učence 7. razredov 3 šolske ure (Alkohol, cigareti? Ne, hvala) in učence 8. razredov 6 šolskih ur (Odvisnost od računalnika, Bodi frajer brez droge) ter dve predavanji za starše (Šola in starši; Ne nasilju).
- OŠ Matije Čopa delavnice za učence 4. razredov 6 šolskih ur (Kdo je glavni – ti ali stroj) in učence 7. razredov 9 šolskih ur (Verbalno in fizično nasilje, Motnje hranjenja) ter predavanje za starše (Izzivalec ulice 2 za odrasle).
- OŠ Predoslje delavnice za učence 7. razredov 8 šolskih ur (Spletno nasilje in ustrahovanje, Super terapija) in učence 8. razredov 12 šolskih ur (Zasvojenost od računalniških iger, Zasvojenost od računalniških iger, Lažne informacije in prevare na internetu) ter dve predavanji za starše (NTC sistem učenja; Izštekani najstniki in starši, ki štekajo).
- OŠ Staneta Žagarja delavnice za učence 4. razredov 4 šolske ure (Naj ne vodi te sila, ampak spletna pravila) in učence 7. razredov 3 šolske ure (Preprečujmo kajenje in uživanje alkohola in ostalih drog) ter predavanje za starše (Zakaj NE drogam).
- OŠ Helene Puhar Kranj delavnice za učence III. stopnje 4 šolske ure (Spletna brihta, Prepoznavmo nasilje in poiščimo pomoč, Učenje veščin za preprečevanje nasilja, Pot do pozitivne samopodobe) in učence 7. razredov 6 šolskih ur (Naj ne vodi te sila, ampak spletna pravila, Kako razvijamo dobre odnose, Učenje veščin za preprečevanje nasilja, Ali je kaj trden most, Pot do pozitivne samopodobe) ter predavanje za starše (Starševska skrb skozi odraščanje).

Srednje šole pa bodo v šolskem letu 2020/21 predvidoma opravile 79 delavnic za dijake, to je 154 šolskih ur, od tega 73 šolskih ur na temo alkohol, tobak in druge nelegalne droge, 60 šolskih ur na temo zasvojenost od računalnika, 10 šolskih ur na temo nasilje med vrstniki, 3 šolske ure na temo motnje hranjenja 3 ure, 8 šolskih ur na temo pozitivna samopodoba, vse skupaj v višini 4.484,82 €, in sicer:

- Gimnazija Franceta Prešerna delavnice za dijake 2. letnikov 15 šolskih ur (Nelegalne droge; Mladostniki in mobilna družbena omrežja) ter dijake 1. letnikov 6 šolskih ur (Nasilje: Kaj je to in kaj lahko naredim).
- Gimnazija Kranj delavnice za dijake 1. letnikov 16 šolskih ur (Mladostniki - varna in odgovorna uporaba spleta) ter dijake 2. letnikov 8 šolskih ur (Dobra samopodoba kot osnova za dobro počutje).
- Šolski center Kranj od tega:
Srednja tehnična šola in Strokovna Gimnazija delavnice za dijake 2. letnikov 60 šolskih ur (Nelegalne droge; Alkohol, ne hvala; Zasvojenost z računalnikom),
Srednja ekonomska storitvena in gradbena šola delavnice za dijake 2. letnikov 46 šolskih ur (Alkohol, ne hvala; Labirint omame; Zasvojenost z računalnikom; Konflikti).
- Dijaški in študentski dom Kranj za dijake iz 4. vzgojnih skupin 3 šolske ure (Motnje hranjenja pri mladih).

3. LAS je opravila pregled poročil in oceno opravljenih programov po osnovnih in srednjih šolah in v vrtcih za šolsko leto 2019/20. Pri tem je ugotovila, da šole, zaradi epidemije Covid 19 niso mogle izvesti celotnega programa in zato vsa sredstva niso bila porabljena. Nadalje se je ugotovilo, da so bili učenci, dijaki, učitelji in starši z izvedenimi delavnicami in predavanji zadovoljni, kar izhaja iz naslednjih ocen:

Vrtci:

Ocena predavanj po mnenju staršev 4,67 (preteklo šolsko leto 4,71); uporabnost predavanj po mnenju staršev: 4,39 (preteklo šolsko leto 4,57); ocena predavatelja po mnenju šole: 4,69 (preteklo šolsko leto 4,76).

Vseh predavanj se je udeležilo v povprečju 47 staršev na eno predavanje (preteklo šolsko leto 46 staršev). Izvedenih je bilo 10 predavanj za starše, katerih se je udeležilo 474 staršev (preteklo šolsko leto 553 staršev za 12 predavanj).

Osnovne šole:

Delavnice za učence: ocena delavnic po mnenju učencev 4,38 (preteklo šolsko leto 4,33); uporabnost delavnic po mnenju šole 4,75 (preteklo šolsko leto 4,83); ocena predavatelja po mnenju šole: 4,75 (preteklo šolsko leto 4,82).

Predavanja za starše: ocena predavanj po mnenju staršev 4,59 (preteklo šolsko leto 4,83); uporabnost predavanj po mnenju staršev 4,74 (preteklo šolsko leto 4,73); ocena predavatelja po mnenju šole 4,71 (preteklo šolsko leto 4,85). Vseh 12 (preteklo šolsko leto 13) predavanj za starše se je udeležilo 792 (preteklo šolsko leto 945) staršev, kar je 66 (preteklo šolsko leto 72) staršev v povprečju na eno predavanje.

Sredne šole:

Ocena delavnic po mnenju dijakov 4,16 (preteklo šolsko leto 4,27); uporabnost delavnic po mnenju šole 4,61 (preteklo šolsko leto 4,82); ocena predavatelja po mnenju šole 4,71 (preteklo šolsko leto 4,68).

FINANČNO POROČILO

LETO 2020	plan	realizacija
I. ODHODKI - SKUPAJ	12.500,00	10.406,39
Izvedba preventivnih dejavnosti	12.100,00	10.406,39
Stroški okroglih miz, ostale aktivnosti, pogostitev - skupaj	400,00	0,00

II. NEPORABljena SREDSTVA - SKUPAJ	2.493,61
neporabljena sredstva za preventivne programe	2.093,61
neporabljena sredstva za stroške okroglih miz,...	400,00

Leto 2020 je bilo zaznamovano z Covidom 19 in vsemi ukrepi za zaježitev le tega. Zato tudi vse aktivnosti niso bile izvedene v celoti in vsa planirana sredstva niso bila porabljena.

OCENA STANJA

Za leto 2020 je bila izdelana tudi ocena stanja na področju problematike drog v MOK, in sicer s strani Policijske postaje Kranj, Zdravstvenega doma Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, osnovnih in srednjih šol, vrtcev, mladih in Centra za socialno delo Gorenjska, enota Kranj:

a) Policijska postaja Kranj (poročilo je podal g. Damijan Suhadolnik, pomočnik komandirja, policijski inšpektor specialist II, PP Kranj)

»Na Policijski postaji Kranj smo ocenili in primerjali razmere med drugimi tudi po problematiki prepovedanih drog na območju Policijske postaje Kranj.

Na področju »celotne« kriminalitete smo v primerjavi s preteklim letom obravnavali nekoliko manj kaznivih dejanj. Na okrožno državno tožilstvo smo tako podali kazenske ovadbe in poročila v dopolnitev kazenskih ovadb za 1.493 (1.584) kaznivih dejanj.

Skupno smo obravnavali 1.042 (1.118) kaznivih dejanj zoper premoženje, kar predstavlja 69% vse obravnavane kriminalitete.

S področja prepovedanih drog je bilo na območju PP Kranj obravnavanih 34 kaznivih dejanj. Od teh je bilo na območju MO Kranj obravnavanih 24. Tej problematiki smo namenili veliko pozornosti in smo pogosto opravljali nadzore nad varnostno obremenjenimi območji, predvsem na glavnem avtobusnem postajališču, Prešernovem gaju, okolici metadonske razdelilnice - Zdravstvenega doma Kranj, javne podzemne garaže na območju Planine ter okolicah šol.

Po prekrškovni plati smo po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami obravnavali 84 (90) kršitev. V teh primerih gre za zasege manjše količine prepovedane droge za odmerke za enkratno lastno uporabo odvisnika (prepovedane tabletki, heroin, kokain, konoplja - marihuana).

Na področju zagotavljanja javnega reda in splošne varnosti ljudi je stanje stabilno in ugodno. Število kršitev o javnem redu (Zakon o varstvu javnega reda in miru in drugi predpisi) znaša 1.066. Porast iz področja drugih predpisov je povečana, saj smo obravnavali 489 kršitev po Zakonu o nalezljivih boleznih (nošenje mask, združevanje ljudi, prehajanje med regijami in občinami ...).

Ostale ugotovljene kršitve so predvsem rezultat aktivnega ter kvalitetnega dela oz. ugotavljanja kršitev z lastno dejavnostjo policistov. To je predvsem posledica ustreznega planiranja dela, identificiranja varnostno obremenjenih območij in izvajanja ter odrejanja ustreznih nalog in oblik dela, na krajih in v času, ko smo s sprotnimi analizami beležili gostitve določenih pojavov. Po Zakonu o omejevanju porabe alkohola prekrškov ni bilo zaznanih (Covid-19).

Pri nadzoru cestnega prometa je bilo zaradi prepovedanih drog odrejenih 23 (33) strokovnih pregledov, od tega 9 pozitivnih, 3 negativni, 13 pa je strokovni pregled na mamila odklonilo.

Število odrejenih alkotestov 4.124 (6.219), pozitivnih je bilo 247 (309). Odklonjenih je bilo 10 (8) preizkusov. Število odrejenih strokovnih pregledov zaradi alkohola 21 (32), od tega 14 (14) pozitivnih. Število pridržanj 8 (11), število začasnih odvzemov voznških dovoljenj 80 (101).

Glede na splošno oceno, da je bilo stanje na vseh segmentih dela policije v letu 2020 na območju PP Kranj oz. MO Kranj ugodno in stabilno.

Policijska postaja Kranj bo tako v letošnjem letu nadaljevala s poostrenimi nadzori v okviru rednega dela in s planiranjem poostrenih nadzorov. Prav tako bomo usmerjeni tudi na preventivno delovanje v okviru predavanj po šolah in s tem ozaveščanju po problematiki prepovedanih drog.«

b) Zdravstveni dom Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog (poročilo je podala ga. Nataša Kern, dr. med)

V Centru je bilo od začetka njegovega delovanja do konca leta 2020 registriranih skupno 719 uporabnikov programa. Center deluje v Kranju, ambulanta za razdeljevanje metadona in druge substitucijske terapije je tudi na Jesenicah, kjer pa je zdravnica, specialistka splošne medicine, delala le do konca decembra 2019, nato pa so bili do konca leta 2020 brez zdravnika, kar je zelo oteževalo njihovo delo.

V substitucijski program v Kranju je bilo ob koncu leta 2020 vključenih 227 pacientov, od tega 154 na terapiji z metadonom, 58 pacientov na substitucijski terapiji z buprenorfinom in 15 pacientov na terapiji z dolgo delujočim morfinom.

V letu 2020 je bilo v Center na novo vključenih 30 pacientov, ki so imeli težave zaradi odvisnosti od prepovedanih drog, nekateri izmed njih so bili premeščeni oziroma so prišli iz drugih centrov. Ponovno je vstopilo v program 45 oseb. Povzamemo lahko, da se je število novo vključenih pacientov v zadnjem letu povečalo za več kot polovico, več je tudi ponovno vključenih.

V letu 2020 nimamo podatka, da bi se pacienti vključevali v terapijske skupnosti, verjetno tudi zaradi epidemije nalezljive bolezni Covid-19. Na detoksikacijo v Center za detoksikacijo Ljubljana je odšlo 5 pacientov, 5 odvisnikov je opravilo ambulantno detoksikacijo v Centru. V zapor je odšlo 5 odvisnikov. V l. 2020 ni umrl noben odvisnik, ki je vključen v naš program.

V Centru se ukvarjamo z obravnavo odvisnikov od prepovedanih drog zdravstveni delavci različnih specialnosti: psihiater, klinični psiholog, psiholog, dve zdravnici, specialistki splošne oz. družinske medicine in trije diplomirani zdravstveniki. Sodelujemo tudi s Centrom za socialno delo. Nudimo pomoč v obliki informiranja, svetovanja, detoksikacije, zdravstvenih pregledov, vključno s testiranjem na viruse hepatitisa B, C in HIV, cepimo paciente proti hepatitisu B.

Sedem let delujemo v novih prostorih v pritličju Zdravstvenega doma Kranj, kar nam omogoča bolj kakovostno delo, pacienti se manj zadržujejo pred centrom. Tudi problem preprodaje drog pred Centrom je manj pereč. Občasno pa imamo še vedno težave zaradi kršenja terapijskega dogovora, zlasti psihičnega nasilja pacientov do osebja, povzročanja materialne škode v prostorih Centra, fizičnih obračunov med pacienti, tudi v čakalnici Centra.

V zadnjem letu je delo v Centru potekalo v spremenjenih pogojih zaradi omejitev v času epidemije Covid-19, zaradi česar je bilo manj individualnih obravnav oziroma so te pogosto potekale v prostoru za razdelitev substitucijske terapije, kjer imamo zaščitno steklo.

c) Nacionalni inštitut za javno zdravje, območna enota Kranj (poročilo sta podali mag. Marjetka Hovnik Keršmanc, dr. med., spec. javnega zdravja in mag. Darja Zupan, dipl. org. dela)

Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (NIJZ) spremljamo razširjenost rabe psihoaktivnih snovi v populaciji in drugih dejavnikov, ki vplivajo na zdravje, na osnovi epidemioloških raziskav. Gre za nacionalne raziskave, narejene na reprezentativnih vzorcih, z uporabo standardiziranih vprašalnikov, ki omogočajo tudi mednarodno primerljivost podatkov. Raziskave se ne izvajajo letno, ampak se ponavljajo v določenih časovnih (največkrat štiriletnih) intervalih. Nekatere raziskave dajo oceno stanja po regijah in njenih upravnih enotah, izjemoma pa prikazujejo tudi podatke za posamezne občine (npr. za MO Kranj).

Razširjenost rabe psihoaktivnih snovi med odraslimi prebivalci

1.1 Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD 2018)

V letu 2018 je NIJZ med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, izvedel drugo nacionalno raziskavo ATADD, prva pa je bila izvedena v dveh delih v letih 2011 in 2012. Namen raziskave je bil oceniti razširjenost rabe tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije, pa tudi razširjenost neustrezne uporabe zdravil, uporabe konoplje v zdravstvene namene in razširjenost nekemičnih odvisnosti. V nadaljevanju prikazujemo že objavljene ključne podatke o uporabi tobakov in povezanih izdelkov ter o pitju alkoholnih pijač, ki kažejo stanje v gorenjski regiji. Le-tam pa je dodanih še nekaj podatkov o uporabi nedovoljenih drog kadarkoli v življenju.

1.1.1 Uporaba tobakov in povezanih izdelkov

(Vir: Koprivnikar H, M. Rehberger M, Lavtar D, Korošec A. Uporaba tobakov in povezanih izdelkov v statističnih regijah Slovenije v letih 2012 in 2018. Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2012 in 2018. Ljubljana: NIJZ, 2020 elektronska izdaja. Dostopno na:

[file:///D:/2021/DELO%20NA%20DOMU%202021/LAS%20KR/publikacija upor tob in pov izd v stat regijah maj 2020.pdf](file:///D:/2021/DELO%20NA%20DOMU%202021/LAS%20KR/publikacija%20por%20o%20tob%20in%20alkoholu%20in%20drugih%20drogah%202020.pdf))

1.1.1.1 Kajenje tobaka

Po razširjenosti kajenja tobaka gorenjska regija, s 23,8 % kadilcev med prebivalci, starimi 15–64 let, v letu 2018 ni odstopala od slovenskega povprečja (24,0 %) (Slika 1). Kajenje je bilo še vedno bolj razširjeno med moškimi kot ženskami, je pa bila razlika med njimi v gorenjski regiji v primerjavi s slovenskim povprečjem še večja: v regiji je bil odstotek kadilcev med moškimi (29,8 %) kar 1,7-krat višji kot med ženskami (26,1 %), med tem, ko v Sloveniji 1,2-krat.

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018

Slika 1. Statistične regije glede na odstopanje od odstotka kadilcev v Sloveniji, 2018

Glede na kadilski status je bilo med prebivalci v gorenjski regiji, starimi 15-64 let, dobra polovica (53,6 %) takih, ki niso nikoli kadili, 19,9 % je bilo rednih kadilcev, 3,9 % občasnih kadilcev in 22,6 % pa je bilo bivših kadilcev. Kadilski status po spolu je prikazan na sliki 2.

Slika 2. Kadilski status prebivalcev v gorenjski regiji, starih 15 do 64 let, po spolu, 2018

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018

Razširjenost kajenja se v gorenjski regiji med letoma 2012 (23,7 %) in 2018 (23,8%) skupno ni pomembno spremenila, nakazan pa je dvig deleža kadilcev med moškimi (iz 27,7 % na 29,8 %) ter znižanje deleža kadilk med ženskami (iz 19,5 % na 17,5 %).

V letu 2018 so redni kadilci, stari 15 do 64 let, v gorenjski regiji v povprečju na dan pokadili 14,9 cigaret (v Sloveniji 15,1 cigaret), moški (16,2 cigaret) več kot ženske (12,1 cigaret).

1.1.1.2 Uporaba brezdimnih tobačnih izdelkov

Medtem, ko je leta 2018 v Sloveniji brezdimne tobačne izdelke uporabljal dober en odstotek (1,1 %) prebivalcev, starih 15 do 64 let, jih bil v gorenjski regiji ta odstotek višji tako skupno (2,6 %) in med moškimi (Gorenjska 4,5 %, Slovenija 2,0 %). Odstotek moških v Gorenjski regiji, ki uporabljajo brezdimne tobačne izdelke, je bil tudi kar 7,5-krat večji kot odstotek žensk (0,6 %).

1.1.1.3 Uporaba tobačnih izdelkov, v katerih se tobak segreva

V gorenjski regiji je bilo leta 2018 med prebivalci, starimi 15 do 64 let, 3,0 % takih, ki so kadarkoli v življenju uporabili tak tobačni izdelek (3,9 % moških in 1,9 % žensk), v Sloveniji pa 2,6 % (3,3 % moških in 1,8 % žensk). Prebivalcev te starosti, ki so leta 2018 uporabljali tobačni izdelek, v katerem se tobak segreva, pa je bilo v gorenjski regiji 1,7 % (v Sloveniji 0,7 %).

1.1.1.4 Uporaba elektronskih cigaret

V gorenjski regiji je bilo leta 2018 med prebivalci, starimi 15 do 64 let, 8,8 % takih, ki so kadarkoli v življenju uporabili elektronsko cigareto, več moških (11,6 %) kot žensk (5,9%), v Sloveniji pa 9,2 % (11,2 % moških in 7,1 % žensk). Takih prebivalcev, ki so v letu 2018 uporabljali elektronske cigarete, pa je bilo v gorenjski regiji 1,1 %, v Sloveniji 1,4 %.

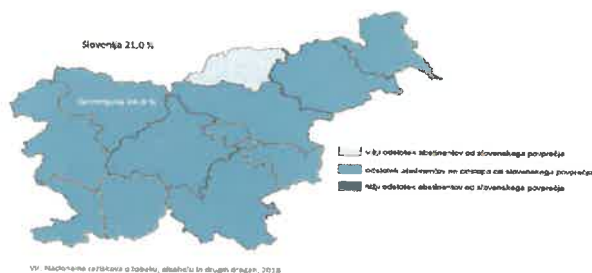
1.1.2 Pitje alkoholnih pijač

(Vir: Hovnik Keršmanc M, Roškar M, Rehberger M, Lavtar D, Korošec A. Pitje alkoholnih pijač med prebivalci Slovenije - izsledki Nacionalne raziskave o alkoholu, tobaku in drugih drogah – ATADD 2018. Statistična publikacija. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2020).

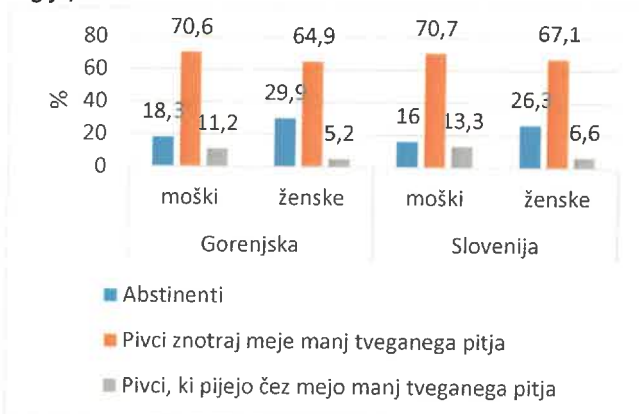
1.1.2.1 Abstinenci, pivci znotraj in čez mejo manj tvegane pitja

Po podatkih raziskave iz leta 2018 v gorenjski regiji 24,0 % prebivalcev, starih 15-64 let, v zadnjih 12 mesecih ni pilo alkoholnih pijač, večina (67,8 %) jih je običajno pila znotraj meje manj tvegane pitja (kar pomeni, da so moški popili največ 20 gramov čistega alkohola na dan oziroma ženske največ 10 gramov čistega alkohola na dan), 8,2 % pa je to mejo presegalo (moški, ki so popili več kot 20 gramov čistega alkohola na dan oziroma ženske več kot 10 gramov čistega alkohola na dan ter mladoletne osebe (15-17 let), ki so v zadnjih 12 mesecih pile alkoholne pijače, ne glede na popito količino le-teh). Gorenjska regija po deležu abstinentov (Slika 3) in deležu pivcev med prebivalci, starimi 15 – 64 let, ki presegajo mejo manj tvegane pitja, ni statistično značilno odstopala od slovenskega povprečja. Je pa bilo tako na v gorenjski

regiji kot v povprečju v Sloveniji pitje alkoholnih pijač in tudi običajno preseganje meje manj tveganega pitja prisotno pri večjem deležu moških kot žensk v starosti 15-64 let (Slika 4).

Slika 3. Odstotek abstinentov med prebivalci gorenjske regije in Slovenije, starimi 15-64 let, ter statistične regije, 2018

Slika 4. Deleži abstinentov, pivcev znotraj meje manj tveganega pitja in pivcev, ki pijejo čez mejo manj tveganega pitja, med prebivalci gorenjske regije in Slovenije, starimi 15-64 let, po spolu

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018

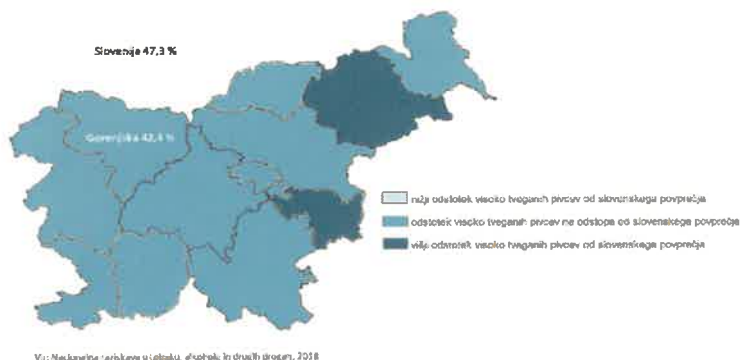
1.1.2.2 Opijanje

V raziskavi leta 2018 je znašal delež prebivalcev, starih 15-64 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat opili (kar je bilo opredeljeno kot pitje 60 gramov čistega alkohola ali več ob eni priložnosti za moške in 40 gramov čistega alkohola ali več ob eni priložnosti za ženske, ne glede na starost anketirancev), v gorenjski regiji 41,5 % in ni statistično značilno odstopal od slovenskega povprečja skupaj (45,4 %) in tudi po spolu. Delež oseb, starih 15-64 let, ki so se v zadnjih 12 mesecih opile, je bil višji med moškimi kot med ženskami, tako v gorenjski regiji (48,7 % moških, 33,9 % žensk), kot v Sloveniji (54,2 % moških, 36,1 % žensk).

1.1.2.3 Visoko tvegano pitje alkoholnih pijač

Visoko tvegano pitje alkoholnih pijač je bilo v raziskavi opredeljeno kot pitje v količinah ali na način, ki predstavlja veliko grožnjo za kratko- in/ali dolgoročni razvoj škodljivih posledic zaradi alkohola. Kot visoko tvegane pivce so opredeljujene osebe, ki so v zadnjih 12 mesecih običajno pile alkoholne pijače čez mejo manj tveganega pitja in/ali osebe, ki so se v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat visoko tvegano opile ob eni priložnosti. Nepolnoletne osebe (15-17 let), ki so navedle, da so v zadnjih 12 mesecih pile alkoholne pijače, so bile opredeljene kot visoko tvegani pivci.

V raziskavi iz leta 2018 je v gorenjski regiji 42,4 % prebivalcev, starih 15-64 let, v zadnjih 12 mesecih vsaj enkrat pilo alkoholne pijače na visoko tvegan način. Na tak način je alkoholne pijače pil 1,4-krat večji delež moških (49,3 %) kot žensk (35,3 %). Po deležu prebivalcev, starih 15-64 let, ki pijejo alkoholne pijače na visoko tvegan način, gorenjska regija ni statistično značilno odstopala od slovenskega povprečja (47,3 %) (Slika 5).

Slika 5. Odstotek visoko tveganih pivo med prebivalci Gorenjske regije in Slovenije, starimi 15-64 let, ter statistične regije, 2018

Če pa ugotovljamo razširjenost visoko tveganega pitja alkoholnih pijač samo med tistimi prebivalci, starimi 15-64 let, ki so v zadnjih 12 mesecih pili alkoholne pijače (torej samo med pivci), pa znaša delež takih pivo v gorenjski regiji kar 55,8 %, razlika med moškimi pivci (60,3 %) in pivkami (50,3 %) pa ni bila več statistično značilna. Gorenjska regija tudi po deležu visoko tveganih pivo ni statistično značilno odstopala od slovenskega povprečja (59,9 %).

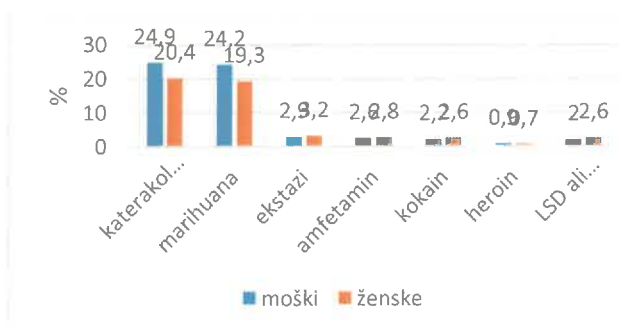
Pivske navade prebivalcev, starih 15-64 let, se med letoma 2012 in 2018, tako v gorenjski regiji kot v Sloveniji, niso pomembno spremenile.

1.1.3 Uporaba nedovoljenih drog kadarkoli v življenju

(Vir podatkov: Nacionalna raziskava o alkoholu, tobaku in drugih drogah – ATADD 2018, NIJZ)

V raziskavi 2018 je v gorenjski regiji kadarkoli v življenju katerokoli nedovoljeno drogo¹ že uporabilo 22,7 % prebivalcev, starih 15-64 let, kar je skoraj dva odstotka več od povprečja Slovenije (21,0 %). Najbolj razširjena je bila uporaba marihuane, ki jo je kadarkoli v življenju v gorenjski regiji že uporabilo 21,8 % prebivalcev, starih 15-64 let, v Sloveniji 20,7 %. Razširjenost uporabe drugih drog kadarkoli v življenju med prebivalci gorenjske regije, starimi 15-64 let, pa je bila sledeča: ekstazi 3,0 % (v Sloveniji 2,9 %), amfetamin 2,7 % (v Sloveniji 2,3 %), kokain 2,4 % (v Sloveniji 2,3 %), heroin 0,7 % (v Sloveniji 0,5 %), LSD ali druge halucinogene droge 2,3 % (v Sloveniji 2,2 %).

Deleži oseb, starih 15-64 let, ki so kadarkoli v življenju že uporabile katerokoli nedovoljeno drogo ali marihuano ali heroin, so bili višji med moškimi kot med ženskami, nasprotno pa so bili deleži tistih, ki so že uporabili ekstazi ali amfetamin ali kokain ali LSD ali druge halucinogene droge, višji med ženskami kot med moškimi (Slika 6).

Slika 6: Uporaba nedovoljenih drog kadarkoli v življenju, prebivalci gorenjske regije, stari 15 do 64 let, po spolu, 2018

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah 2018

1.2 Zdravje v občini

Zdravje v občini je vir informacij o zdravju v vsaki slovenski občini na osnovi več kot 30-ih kazalnikov (ki so prikazani grafično in številčno) ter njihove primerjave s stanjem v upravni enoti in regiji, v katero spada posamezna občina, ter s slovenskim povprečjem (<http://obcine.nijz.si>).

¹ vključena je uporaba marihuane (kanabisa ali hašiša), heroina, kokaina, amfetamina, ekstazija, LSD in drugih halucinogenih drog

Kazalnik o deležu kadičev ter kazalnik o visoko tveganem opijanju v izdaji 2020 nista objavljena. Podatke za ta kazalnika pridobivamo iz anket, ki se izvajajo v večletnih ciklih, zadnji objavljeni podatki so bili že prikazani v poročilu LAS Kranj za leto 2016.

V izdaji Zdravje v občini 2020 sta prikazana:

dva kazalnika, povezana z rabo alkohola:

bolnišnične obravnave zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu²;

prometne nezgode z alkoholiziranimi povzročitelji³

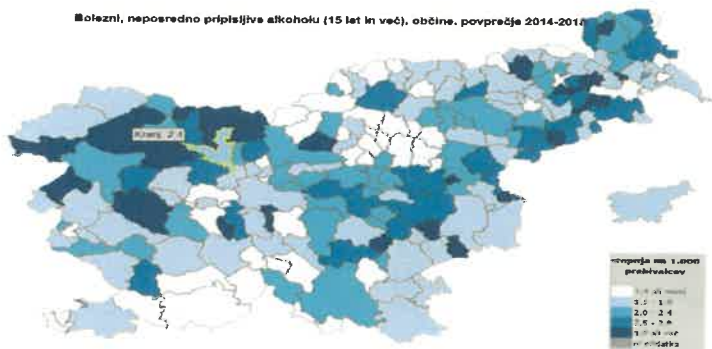
ter kazalnik, ki prikazuje razširjenost uporabe konoplje⁴.

1.2.1 Kazalniki rabe alkohola

Kot kažejo podatki izdaje 2020, je v Mestni občini (MO) Kranj zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu, v povprečju na leto⁵ 2,4 bolnišničnih obravnav na 1000 prebivalcev (starejših od 15 let), kar je malo manj kot v gorenjski regiji (2,5), vendar statistično značilno več od povprečja Slovenije (1,9) (Slika 7). Od izdaje Zdravje v občini 2016 (1,3) pa do izdaje 2020 se je stopnja bolnišničnih obravnav, ki odražajo posledice pitja alkohola na zdravju pivec, med prebivalci MO Kranj skoraj podvojila. MO Kranj se je tako iz skupine občin, ki so bile po tem kazalniku pod slovenskim povprečjem, premaknila v skupino občin, ki ga presegajo. Ta neugoden trend opozarja na nevarnost slabšanja zdravja prebivalcev, povezanega s pitjem alkohola, v MO Kranj.

Slika 7.

Bolezni, neposredno pripisljive alkoholu (15 let in več), občine, povprečje 2014-2018

Vir: Zdravje v občini

Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji⁶ v MO Kranj v izdaji 2020 v povprečju znaša 6,0 % in je nižji kot v Gorenjski regiji (7,4) ter statistično značilno nižji od povprečja Slovenije (9,1) (Slika 8). Od izdaje Zdravje v občini 2016 (8,4) pa do izdaje 2020 se delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji znižuje in je trend gibanja tega kazalnika ugoden.

Slika 8.

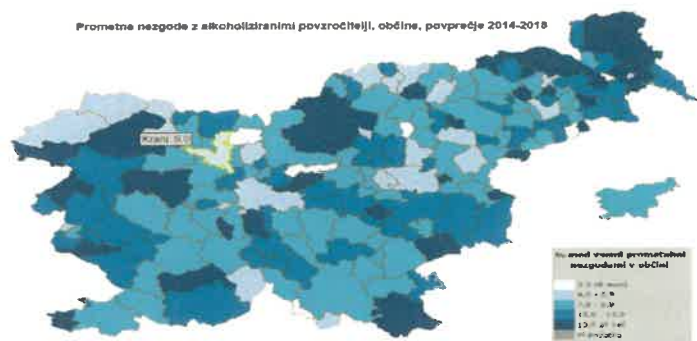
² Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi bolezni neposredno pripisljivih alkoholu opisuje število bolnišničnih obravnav zaradi stanj neposredno povezanih z alkoholom pri osebah starejših od 15 let na 1.000 prebivalcev v opazovanem koledarskem letu.

³ Delež nezgod, ki so jih povzročili alkoholizirani udeleženci, opisuje število nezgod, povzročenih s strani alkoholiziranih udeležencev, glede na vse prometne nezgode v občini.

⁴ Delež uporabnikov marihuane ali hašiša kadarkoli v življenju med prebivalci, starimi od 15 do 64 let (Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD), Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2018). Kazalnik je za občino izračunan na podlagi modela, ki upošteva prevalenco uporabe marihuane ali hašiša na nivoju upravne enote in demografske podatke občine.

⁵ povprečje 2014-2018

⁶ povprečje 2014-2018

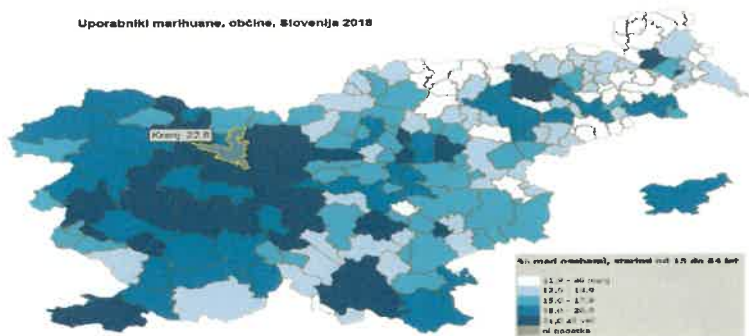

Vir: Zdravje v občini

1.2.1 Kazalnik uporabe konoplje (marihuane, hašiša)

Po oceni iz leta 2018 je v MO Kranj kadarkoli v življenju marihuano že uporabilo 22,8 % prebivalcev, starih 15-64 let, kar je odstotek več kot v regiji (21,8 %), se pa občina statistično značilno ni razlikovala od slovenskega povprečja (20,7 %) (Slika 9).

Slika 9.

Vir: Zdravje v občini

Otroci in mladostniki

Razširjenost rabe tobaka, alkohola in drugih drog med otroci in mladostniki

Razširjenost rabe drog med otroci in mladostniki v Sloveniji spremljamo v okviru nacionalne raziskave Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (HBSC), ki poteka v okviru mednarodne raziskave in se izvaja na štiri leta od leta 2002 dalje. Zadnja raziskava, ki je bila narejena leta 2018, je pokazala, da je med otroci in mladostniki v Sloveniji še vedno najbolj razširjena droga alkohol, ki mu sledi tobak, in nato konoplja, ki pa je najbolj razširjena prepovedana droga. Razširjenost uporabe drog narašča s starostjo. Več podatkov o kajenju tobaka, pitju alkohola, uporabi konoplje in drugih prepovedanih drog, uporabi interneta in drugih digitalnih tehnologij je bilo prikazanih že v lanskem poročilu, obširneje pa so dostopni v publikaciji Jeriček Klanšček H, Roškar M, Drev A, et al. *Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji. Izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2018*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2019, ki je dostopna na spletni povezavi: <https://www.nijz.si/sl/publikacije/z-zdravjem-povezana-vedenja-v-solskem-obdobju-med-mladostniki-v-sloveniji-izsledki>.

3 Sistem za zgodnje opozarjanje na pojav novih psihoaktivnih snovi (regijska SI EWS mreža)

V letu 2020 je bilo med partnerji izmenjanih 25 informacij o novih PAS.

V drugi polovici leta 2020 smo organizirali in izvedli delovni sestanek aktivnih članov regijskega EWS.

4. Pandemija COVID-19

4.1 Vpliv pandemije COVID-19 na kajenje tobaka in pitje alkohola v Sloveniji

(Vir: Hočevar Grom A, Belščak Čolaković A, Rehberger M, Lavtar D, Gabrijelčič Blenkuš M, Jeriček Klanšček H. *Pandemija Covid-19 v Sloveniji. Izsledki panelne spletne raziskave o volivu na življenje (SI-PANDA)*. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2021.)

Podatki o vplivu pandemije na kajenje tobaka in pitje alkohola izhajajo iz raziskave o pandemski izčrpanosti, katere namen je raziskati in razumeti vedenja ljudi v povezavi s COVID-19 in oceniti pandemsko izčrpanost v času med in po pandemiji COVID-19 v Sloveniji. Raziskava v obliki spletnega vprašalnika poteka v dvanajstih ponovitvah (ponovitve enkrat na dva tedna) s pričetkom 4. 12. 2020.

Raziskavo v imenu Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ) izvaja Inštitut za raziskovanje trga in medijev, Mediana, podatki pa so analizirani na NIJZ. V spletno raziskavo, ki poteka prek Medianinega spletnega panela, so vsaka dva tedna vabljeni izbrani člani panela. V vsakem valu spletne raziskave sodeluje vzorec približno 1000 odraslih oseb, starih od 18 do vključno 74 let, ki so vključene v Medianin spletni panel. V raziskavi se uporablja vprašalnik Svetovne zdravstvene organizacije (SZO), ki je preveden in v skladu z navodili SZO ustrezno prilagojen razmeram v naši državi.

Po podatkih iz prvih štirih valov raziskav (4.-5.12.2020, 18-21.12.2020, 4.-5.1.2021, 15.-17.1.2021) je v zadnjih dveh tednih kadilo več kot pred pandemijo od 13,0 % do 17,2 % anketiranih, več alkohola v zadnjih dveh tednih kot pred pandemijo pa je pilo od 11,0 % do 13,5 % anketiranih.

4.2 Pregled stanja programov obravnave in pomoči uporabnikov drog ter trga drog v Sloveniji v času 1. vala pandemije COVID-19

(Vir: Drev A. *Pregled stanja: vpliv pandemije COVID-19 na storitve obravnave in pomoči uporabnikom drog ter na trg drog v Sloveniji*. Ljubljana: NIJZ, 2020.)

V začetku aprila 2020 je bil po območnih enotah NIJZ narejen hitri pregled stanja programov obravnave in pomoči, namenjenih uporabnikom drog ter trga drog v Sloveniji. Nevladnim organizacijam (NVO), centrom za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog, policiji in nekaterim drugim ustanovam smo posredovali vprašalnik, s katerimi smo želeli oceniti prvi vpliv epidemije COVID-19.

Nekaj splošnih ugotovitev pregleda stanja programov obravnave pomoči, ki so namenjeni uporabnikom drog ter trga drog v Sloveniji:

Centri za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog: svoje delo so prilagodili tako, da so uporabniki prejeli predpisano terapijo na dom za daljše obdobje, kontrolnih terapevtskih pregledov in rednih kontrolnih urinskih testov na PAS niso izvajali, prav tako se osebne obravnave niso izvajale oz. so se izvajale po telefonu. Pri uporabnikih so opazili porast strahu in anksioznosti.

NVO - nizkopražni programi: dnevni centri po celotni Sloveniji so bili po odredbi Ministrstva za delo, družino, socialno zadeve in enake možnosti zaprti. Uporabnikom so bili na voljo prek telefona, e-pošte, različnih video povezav itn. Zaradi sprejetih omejitev pa se je zmanjšalo število stikov. NVO-ji so opozorili, da kvaliteta stikov prek telefona, ni enakovredna stiku v živo. Na splošno so NVO-ji ocenili, da so uporabniki dobro seznanjeni z informacijami glede prenosa okužbe z virusom SARS-CoV-2 ter z zaščitnimi ukrepi. NVO-ji so zaznali številne stiske med uporabniki kot so pomanjkanje zaščitne opreme (mask in dezinfekcijskih sredstev), otežen dostop do zdravstvenih storitev, substitucijske terapije, finančnih sredstev (beračenja), stranišč in pitne vode.

NVO - visokopražni programi: dnevni in sprejemni centri so bili zaprti, svetovalci so bili uporabnikom na voljo prek telefonov, e-pošte, različnih video povezav in socialnih omrežij, kjer so objavljali različna gradiva. V bivanjskih programih so omejili fizične stike uporabnikov s svojci. V nekaterih bivanjskih programih (Reintegracijski center Pristava pri Trzinu) so zagotovili tudi prostore za izolacijo ob morebitnih okužbah. NVO-ji so se soočali s pomanjkanjem zaščitnih sredstev (razkužila za roke, maske, rokavice). Zmanjšanja števila uporabnikov v večini primerov niso zaznali. Opozorili so, da stiki prek telefona ne morejo nadomestiti osebnega stika. Pri uporabnikih je bila v splošnem opazna večja prisotnost nerazumevanja, anksioznosti in negotovosti.

Centri za socialno delo, zavodi za zaposlovanje: svoje delo so prilagodili. Uporabnikom so bili na voljo prek e-pošte in telefonov. CSD-ji so največ težav zaznali v povezavi z zastojem izvajanja različnih programov in sprejemov na zdravljenje. Uporabniki drog se na CSD obračajo predvsem zaradi uveljavljanja pravice do denarne socialne pomoči ter drugih socialnih transferjev (subvencija najemnine, boni za javno kuhinjo). Zavodi za zaposlovanje so v splošnem zabeležili precejšen porast brezposelnosti.

Uporabniki v večini regij pojava novih drog niso zaznali. Na območju Kranjske se dostopnost do drog in cene drog niso spremenile, občasno so bila manjša nihanja v kvaliteti. V precejšnji meri se uporabljajo zdravila na recept in substitucijska zdravila.

Celotno poročilo o pregledu stanja je dostopno na:

https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/pregled_stanja_vpliv_pandemije_covid_obl_novo.pdf

d) Osnovne šole MO Kranj (poročila za vse osnovne šole so skupaj s svetovalnimi službami pripravili ravnatelji šol; poročila je zbral g. Pavel Srečnik, vodja aktivna ravnateljev OŠ in ravnatelj OŠ Stražišče)

Osnovna šola Predoslje Kranj (Janja Sršen, ravnateljica)

»Zahvalili bi se Lokacijski akcijski skupini MO Kranj za sofinanciranje predavanja v vrtcu. Glede na to, da imajo vzgojiteljice že vrsto let po predavanju roditeljski sestanek, je udeležba s strani staršev večja. Predavanje so starši pohvalili. Temeljilo je na izkušnjah in na konkretnih primerih.

Oddelki vrtca: 3

	<u>število</u>	<u>Preventiva</u> LAS	<u>Preventiva</u> DRUGI IZVAJALCI
<u>Predavanje za</u>			
Starše	85	Tina Jereb: Ko je otrok agresiven, potrebuje mejo, pa tudi našo pomoč	
Vzgojitelje	7		
<u>Skupaj</u>	92		

Zahvalili bi se lokacijski akcijski skupini MO Kranj za preprečevanje zlorabe drog v MO Kranj, saj prispevate, da so učenci, starši, učitelji deležni globljega pogleda na to vedno večjo problematiko. Delavnice učenci ocenjujejo zelo dobro, prav tako pa so bila predavanja deležna pohval s strani učiteljev, staršev in vodstva šole.

Enaki predlogi oz. pomisleki s strani šolske svet. del. Saša Pesrl:

Glede na to, da imate pomembno vlogo pri preventivi, predlagam, da se z navedenimi Smernicami za uporabo tehnologije med otroki in mladostniki, škodljivih posledicah,... že v porodnišnici in najzgodnejšem otrokovem obdobju seznani starše.

Cris Rowan, delovna terapevtka na področju pediatrije, dr. Andrew Doan, nevroznanstvenik, Hilarie Cash, direktorica programa za zdravljenje odvisnosti od interneta reSTART, so s sodelovanjem Ameriškega združenja pediatrov in Združenja kanadskih pediatrov (ameriški in kanadski pediatri zavzemajo strogo stališče prepovedi uporabe mobilnih naprav med otroki starimi do 12 let)

Starost	Koliko časa?	Ne-nasilne vsebine na TV	Ročne naprave	Ne-nasilne video igre	Nasilne video igre	Nasilne spletne video igre in pornografija
0 – 2 leti	Nič	Nikoli	Nikoli	Nikoli	Nikoli	Nikoli
3 – 5 let	1 ura/dan	✓	Nikoli	Nikoli	Nikoli	Nikoli
6 – 12 let	2 uri/dan	✓	Nikoli	Nikoli	Nikoli	Nikoli
13 – 18 let	2 uri/dan	✓	✓	Omejiti na 30 min/dan		Nikoli

Splet: safe.si

Ker zasvojenost z zabavo na internetu poškoduje možgane enako kot heroin, mislim, da bi bilo nujno potrebno razmišljati v smeri uzakonitve zakona o dopuščanju, nedopuščanju in omejitvi (mogoče starostni ter glede na podvrženost vpliva vsakega posameznega otroka) uporabe tablic, mobilnih, računalnikov, ipd, za zabavo že predšolskih otrok ter otrok v šoli. Primer: otroku staremu še ne 3 leta starši tudi v zdravstvenem domu ali bolnici dopuščajo igranje igrice, gledanje risank ure in ure, izročijo mobilni za igranje igrice še brez njegove želje.

Miha Kramli, ZD Nova Gorica opominja, da se zasvojenost s pretirano uporabo interneta lahko začne že pri enem letu: Otroci pritiska gumbek in zakikirika petelin, pod drugim gumbom zamuka krava. "To so intenzivni zvoki in barve, če jim je majhen otrok izpostavljen po več ur na dan in ga nato peljemo v naravo, ga bo ta začela dolgočasiti, saj tam intenzivni zvoki in barve niso ves čas prisotni..."

Tako kot kajenje ni dovoljeno v javnih prostorih, menim, da bi morala biti uporaba tablic, ipd. za zabavo v javnih prostorih prepovedana.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1) v 4. členu govori: Zaradi zdrave rasti, skladnega osebnostnega razvoja in usposobitve za samostojno življenje in delo imajo starši pravice in dolžnosti, da skrbijo za življenje, osebnostni razvoj, pravice in koristi svojih mladoletnih otrok. Te pravice in dolžnosti sestavljajo roditeljsko pravico. Ta člen sem navedla, saj menim, da, ko se otrokom dopušča

neomejen čas oz. omejitev po zelo dolgem času zabave na tablicah, mobitelih, ipd. starši kršijo določbe v tem členu namesto vzgoje za samostojno življenje »dopuščajo«, da postanejo njihovi otroci zasvojeni.

Oddelki šole:

<u>Razred</u>	<u>število</u>	<u>Preventiva LAS</u>	<u>Preventiva DRUGI IZVAJALCI</u>
3.r	52		Miha Kramli
5.r	54		SAFE.SI SAFE.SI
6.r	50		SAFE.SI SAFE.SI
7.r	54	SAFE.SI: Lažne prevare in informacije na internetu	
8.r	56 56 56	SAFE.SI: Spletno nasilje in ustrahovanje Miha Kramli: Alkohol in mladi Miha Kramli: Zasvojenost in odnos do psihoaktivnih snovi	
<u>Predavanja za</u>			
Starše	90 30	Damjana Šmid: Postavljanje meja za starše učencev od 5. - 9. razreda Janez Logar Kaj lahko narediva za več sreče med nama	
Učitelje	50	Prisotnost učiteljev na predavanjih za starše	
Drugo			Izobraževanja za učitelje
<u>Skupaj</u>	436		

Osnovna šola Helene Puhar (Janez Cuderman, ravnatelj)

Delavnice za: Razred/Stopnja	Število	Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS	Ostale izvedene preventivne delavnice
IV. stopnja	5		1x Varni internet (Spletne skrivnosti)
VI. stopnja PPVI	6		1x Varni internet (Spletne skrivnosti)
6. razred NIS	5		1x Platea (Obvladajmo konflikte)
	8		1x Zavod Emma (Glas proti nasilju)
7. razred NIS	15		1x Platea (Obvladajmo konflikte)
	15		1x Platea (Jaz sem ok, ti si ok)
	15		1x Zavod Emma (Glas proti nasilju)
8. razred NIS	13		1x Varni internet (Najstniki-splet kot magnet za najstnike)

Predavanja za:		Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starše	3		1x Zavod Modrin (Vzgoja otrok s posebnimi potrebami)
učitelje	/	/	/

Preventivne delavnice so v šolskem letu 2019/2020 pokrivale tematike s področja vzpostavljanja in ohranjanja pozitivnih medsebojnih odnosov in področje varne rabe interneta.

Pri izbiri tematike smo, tako kot vsako leto, upoštevali potrebe učencev in aktualno problematiko na šoli. S preventivnimi delavnicami učeni pridobijo izkušnje, spretnosti, veščine, hkrati pa utrdijo znanja, ki so potrebna za lažje funkcioniranje v vsakdanjih situacijah doma in v šoli. Preventivne delavnice tudi pomembno vplivajo pri povezovanju skupine in krepijo pozitivno razredno klimo.

Učenci OŠ Helene Puhar so učenci s posebnimi potrebami, zaradi česar so na določenih področjih še posebej ranljiva skupina in potrebujejo dodatno podporo in opolnomočenje pri »pasteh« v vsakdanjem življenju, hkrati pa potrebujejo razumevanje in pomoč pri vzpostavljanju in ohranjanju medsebojnih odnosov, pri graditvi pozitivne samopodobe, pri konstruktivnem reševanju konfliktov, ...pri čemer so preventivne delavnice pomembna podpora učnemu procesu.

Z vsemi izvajalci preventivnih delavnic v letošnjem letu, smo že sodelovali in vsi so izredno prilagodljivi glede načinov izvedbe, tehnik in vsebin delavnic za naše učence.

Učenci se preventivnih delavnic radi udeležujejo in večina od njih aktivno sodeluje. Ocenjujemo, da vsako leto tudi s preventivnimi delavnicami pridobijo pomembna znanja, informacije in veščine.

Delavnica za starše je bila zaradi situacije s korona virusom izvedena na daljavo. Najbrž je bil tudi to razlog, da je bila udeležba slaba. V tem času so bile razmere stresne, saj je bila delavnica izvedena malo po vrnitvi učencev nazaj v šole.

Osnovna šola Staneta Žagarja Kranj (Fani Bevk, ravnateljica)

Razred	Število	Preventiva LAS	Preventiva Drugi izvajalci
1.r	65		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Zdrave navade – ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
2.r	46		Osebna higiena – ZD Kranj Torbica prve pomoči- RK Kranj
3.r	53		Zdrav način življenja
4.r	64		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Preprečevanje poškodb – ZD Kranj O nasilju malo drugače – g. Jani Pravdič Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
5.r	48		Zasvojenost –ZD Kranj
6.r	65		Odraščanje – ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
7.r	47		Duševno zdravje -pozitivna samopodoba in stres—ZD Kranj Ne nasilju - g. Jani Pravdič Izzivalec ulice 2 – Zavod 7
8.r	52		Promocija ustnega zdravja – Zdravstveni center Kranj Medsebojni odnosi – ZD Kranj Izzivalec ulice 2 – Zavod 7 Temeljni postopki oživljanja, krvavitve in

			odstranjevanje tujkov —ZD Kranj Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj
9.r	63		Vzgoja za zdravo spolnost – ZD Kranj Izzivalec ulice 2 – Zavod 7
Starše	200		Izzivalec ulice 2 – Zavod 7 Prehranjevalne navade-zavod Labirint Kranj
Učitelje	47		Temeljni postopki oživljanja z uporabo defibratorja- ZD Kranj Izzivalec ulice 2 – Zavod 7 Učenec v središču pozornosti-aktivno učenje (mag. Jani Prgić) Prehranjevalne navade – Zavod Labirint Kranj

Delavnice za učence in izobraževanja za starše in strokovne delavce so bila dobro izbrana. Kljub pravočasnemu vabilu in spodbudi pa udeležba s strani staršev ni prav množična. Učenci so po delavnicah podali pozitivne ocene in so z njimi zadovoljni. Izvajalci so bili strokovni in so poslušalce nevsiljivo vključevali v vsebine.

Osnovna šola Orehek Kranj (Drago Zalar, ravnatelj)

<u>Delavnice za učence</u> <u>Razred</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice</u> <u>sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1. r.	54		Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj, med letom Zdravi zobki, med letom Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom
2. r.	58		Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Zdravi zobki, med letom Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom
3. r.	69		Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj, med letom Zdravi zobki, med letom Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom
4. r.	72		Varnost v prometu, med letom Zdravi zobki, skozi vse leto Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019
5. r.	69	Pametno odločanje za spletno sporočanje, Klavdija Kordiš, 25. 11. 2019	Varno s kolesom v šolo, med letom Zdravi zobki, skozi vse leto Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019

6. r.	63		Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj, med letom Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Prepoznavanje učnih stilov, ŠSS, med letom
7. r.	67	»Splet kot magnet za najstnike in Spletkarimo proti nasilju«, Tilen Dominko, 5. 11. 2019	Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom
8. r.	66		Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Sistematski zdravniški pregledi, ZD Kranj, med letom Kaj me zanima, kakšen sem, Marjeta Vene, 10. 9. 2019 (8.a), 17. 9. 2019 (8.c), 1. 10. 2019 (8.b) Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom Poklicni interesi KIK, Marjeta Vene, 16. 6. 2020
9. r.	63		Varovanje zdravja, ZD Kranj, med letom Predstavitev SŠ na Orehku za OŠ Tržič, Cerklje, Orehek, Marjeta Vene, 14. 11. 2019 Zdrav zajtrk, 15. 11. 2019 Medosebni odnosi, Ula Hribar Babinski, 16. 12. 2019 Razpis za vpis v SŠ, Marjeta Vene, 27. 1. 2020
<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
Starši 1. – 9. r.	83	Kako preprečiti otrokovo čustveno stisko in spodbuditi čustveni razvoj? Aleksandra Rožman, 3. 10. 2019	Temeljni postopki oživljanja predavanja ZD Kranj, 19. 12. 2019
Starši 9. r.	50		Razpis za vpis v SŠ za 9.r., Marjeta Vene, 5. 2. 2020
Starši 1-3.r.	72		Branje – Kako starši lahko pomagamo, 1. - 3.r., Duša Geč, 4. 2. 2020
<u>Predavanja za učitelje</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
učitelji	65		Kako si organizirati učenje in poučevanje, Ksenja Funa, 29. 8. 2019
	83	Kako preprečiti otrokovo čustveno stisko in spodbuditi čustveni razvoj? Aleksandra Rožman, 3. 10. 2019	Šola in varnost, Žarko Trušnovec, 3. 10. 2019

Šola preventivnim vsebinam daje veliko pozornost. Dodatne preventivne vsebine smo organizirali za učence od 1 do 9.r.. Delavnice so pohvalili. Zunanji izvajalci so s primernimi, interaktivnimi metodami predstavili zanimive in aktualne vsebine. Uvodno predavanje za starše o čustvenem razvoju otroka in pomenu zaznavanja čustvenih stisk je bilo dobro sprejeto, z aktualno vsebino. Udeležili so se ga tudi starši otrok iz vrtca. Ostala predavanja so bila organizirana v okviru roditeljskih sestankov, kar je gotovo pripomoglo k številčnejši udeležbi. Učitelji, strokovni delavci so se udeležili predavanj tako iz vzgojnega kot izobraževalnega predmetnega področja in tako potrdili pomembnost preventivnih vsebin. Pomembna so

tudi občasno organizirana predavanja za starše kranjskih šol skupaj, ki so že potekala v večji predavalnici (npr. na GFP ali v dvorani na Primskovem). Želimo si, da bi bila tovrstna predavanja organizirana, tudi v bodoče.

Osnovna šola Matije Čopa Kranj (Milena Čuden, v.d. ravnateljica)

<u>Delavnice za učence</u> <u>Razred</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.	48		ZD Kranj, higienskimi ukrepi in preprečevanjem prenosa okužb s Covid 19
2.	60		ZD Kranj, higienskimi ukrepi in preprečevanjem prenosa okužb s Covid 19
2.	62		Rdeči križ: Torbica prve pomoči
3.	61		ZD Kranj, higienskimi ukrepi in preprečevanjem prenosa okužb s Covid 19
3.	61		ZD Kranj, Zdrav način življenja
4.	45		Zavod Varni internet: Spletne skrivnosti
	47		Zavod Modrin: Verbalno in fizično nasilje
4.	45		ZD Kranj, Preprečevanje poškodb
5.	56		Zavod Varni internet: Pametno odločanje za spletno sporočanje
	65		Zavod Modrin: Aktivno preživljanje prostega časa, droge
5	55		ZD Kranj, Zasvojenost
6.	55		Matic Munc, Vrstniško nasilje
6	57		ZD Kranj, Odraščanje - dve plati medalje
7.	44		Rdeči križ: Motnje hranjenja
7.	45		ZD Kranj, Duševno zdravje- pozitivna samopodoba
8	41		ZD Kranj, Medsebojni odnosi
9.	39		Karierna orientacija – MOS Celjski sejem (Ulica obrti)
9	39		ZD Kranj, Vzgoja za zdravo spolnost
<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
starši	76		Moč in pomen starševstva, Janez Logar in Violeta Irgl

V šolskem letu 2019/2020 smo izvedli preventivne dejavnosti z določenimi izvajalci, ki jih poznamo iz preteklih šolskih let. Večina učencev je delavnice ocenilo z odlično oceno, nekateri z oceno dobro. Glede predavanja za starše smo letos povabili zakonska in družinska terapevta, ki sta staršem predavala na temo pomena starševstva in kakšno moč imamo kot starši. Odzivi s strani staršev so bili zelo dobri. Preventivne dejavnosti je na šoli izvedla tudi predstavnica Rdečega križa. Učenci so povedali, da določene vsebine poznajo, so pa presenečeni nad nekaterimi oblikami motenj hranjenja, za katere pa še niso slišali. Od 1.-9. razreda so izvedli preventivne delavnice tudi delavci ZD Kranj.

Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj (Jože Povšin, ravnatelj)

<u>Delavnice za učence</u> <u>Razred</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice</u> <u>sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.r	59		ZDRAVE NAVADE, ZD Kranj
2.r	63		OSEBNA HIGIENA, ZD Kranj
3.r	68		Medvrstniško nasilje , ZDRAV NAČIN ŽIVLJENJA, ZD Kranj
4.r	74		PREPREČEVANJE POŠKODB, ZD Kranj
5.r	61		ZASVOJENOST, ZD Kranj
6.r	70		Varovanje zasebnosti in uporaba družabnih omrežij, Safe.si, ODRAŠČANJE - dve plati medalje, ZD Kranj
7.r	48	Mladi in alkohol	DUŠEVNO ZDRAVJE - Pozitivna samopodoba in stres, ZD Kranj
8.r	43	Odvisnosti in odnos do psihoaktivnih snovi	MEDSEBOJNI ODNOSI, TEMELJNI POSTOPKI OŽIVLJANJA, KRVAVITVE, LUSKAVICA, ZD Kranj
9.r	31		VZGOJA ZA ZDRAVO SPOLNOST, ZD Kranj

<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja</u> <u>sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
starši	38	Šola in starši, Damjana Šmid	
starši	180	Tanka črta odgovornosti, Jani Prgić	
<u>Predavanja za učitelje</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja</u> <u>sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
učitelji	54		Tanka črta odgovornosti, Jani Prgić

Preventivne delavnice in predavanja so dobro sprejeta tako med učenci kot med starši in učitelji pri kvalitetnih predavateljih. Zunanji strokovnjaki prinašajo nova znanja in načine razmišljanja, zato jim vsi radi prisluhnejo. Želimo si več možnosti za izvajanje preventivnih dejavnosti, vendar smo finančno in časovno omejeni. Prav tako se je situacija spremenila ob pojavu epidemije in nismo izvedli vseh predvidenih dejavnosti.

Želimo ohraniti preventivne delavnice s strani LASa, vendar smo žal zaradi določenih finančnih virov omejeni pri izbiri vsebin delavnic. Želimo si izvajati tudi delavnice za izboljšanje samopodobe ter tematsko podobne delavnice, saj opažamo, da se vedno več otrok in mladostnikov sooča s slabo samopodobo, anksioznostjo ter drugimi čustvenimi stiskami.

Mogoče bi lahko predavanja za starše v prihodnosti načrtovali skupno, na daljavo in s tem zajeli večji krog poslušalcev.

Osnovna šola Stražišče Kranj (Pavel Srečnik, ravnatelj)

<u>Delavnice za učence</u> <u>Razred</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice</u> <u>sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.R	95		Zdrave navade – ZD Kranj
2.R	134		Osebna higiena - ZD Kranj
3.R	111		Zdrav način življenja - ZD Kranj

4.R	120		Preprečevanje poškodb - dipl.m.s ZD Kranj
5.R	111		Zasvojenost- dipl.m.s ZD Kranj
6.R	117	Spletne skrivnosti – Varni internet	Zaščita pred HPV – dipl.m.s ZD Kranj
7.R	95		Pozitivna samopodoba in stres – psihologinja ZD Kranj
8.R	103 103	Spletno nasilje- Varni internet Ne nasilju in drogah – Boljši svet	Medsebojni odnosi - psihologinja ZD Kranj
9.R	130		Vzgoja za zdravo spolnost- dipl.m.s ZD Kranj
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	40	Moč povezanega odnosa - Katja Kumše	
starši	70	Kako pomagati otroku v stiski- Damjana Šmid	
starši	130 (oš +vrtec)	Recepti o vzgoji – Marko Juhant	
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja

Preventivne delavnice in predavanja so dobro sprejeta pri učencih in starših, zato si sodelovanja z LAS-om želimo še naprej. Predlagamo pa, da se možnost delavnic za učence razširi na več generacij, oz. prepusti šoli, da izbere kateri učencev bodo namenjene delavnice.

VRTEC pri OŠ Stražišče Kranj

<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
starši	130	Recepti o vzgoji - Marko Juhant	
starši	20		Vstop otroka v vrtec – Damjana Šmid
Predavanja za vzgojitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
vzgojitelji		/	

Starši so zelo visoko ocenili oba predavanja, zato si želimo, da se sodelovanje z LAS Kranj nadaljuje še naprej.

Osnovna šola Simona Jenka Kranj (Rudolf Planinšek, ravnatelj)

<u>Delavnice za učence</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
6.razred	143	Splet kot magnet za najstnike (Varni internet)	
7.razred	137		Mobilna spletna omrežja
8.razred	102		Spletno nasilje
9.razred	116	Nelegalne droge-kako se upreti pritiskom vrstnikov (Oaza)	
6., 7., 8., 9.r.	309		Predavanje o posledicah kajenja

6. razred	143		Dan strpnosti
7. razred	137		Učenje za življenje
8. razred	79		Mladinske delavnice (Center Kontura)
			Pasivno kajenje
			Alkoholizem in narkomanija
8., 9.razred	70		Noč ima svojo moč
Učenci z DSP			Zmagujem, ker sodelujem
Učenci 1.-9.razred			Projekt prostovoljstvo – medvrstniška učna pomoč in učna pomoč mlajšim
			Zobna in zdravstvena preventiva

Evalvacija izvedenih delavnic je vedno pozitivna, zaradi strokovnosti izvajalcev in zaradi aktualnosti pereče tematike. Učenci pridobijo koristna znanja, njihove povratne informacije so pohvalne, z željo, da bi bilo na ta način pridobljenih znanj še več. Lahko pa situacija postane iluzorna v primeru, ko učenci, starši in učitelji pričakujejo recepte, ki bi hitro delovali, saj vemo, da sta učenje in vzgoja dolgotrajen proces, v katerega je potrebno vložiti veliko truda, volje in dela.

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj (Aleš Žitnik, ravnatelj)

Preventivne delavnice in predavanja so dobro sprejeta s strani učencev in staršev. Preventivne delavnice planiramo glede na aktualno problematiko in potrebe tako šole kot širše skupnosti. Predavanja delno organiziramo v času roditeljskih sestankov z namenom prisotnosti večjega števila staršev.

<u>Delavnice za učence</u> <u>Razred</u>	<u>Število učencev</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice</u> <u>sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.r	<u>91</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj Varna pot v šolo – policist svetuje Zdravi zobki – ZD Kranj
2. r	<u>87</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj Zdravi zobki – ZD Kranj
3. r	<u>98</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj Zdravi zobki – ZD Kranj
4. r	<u>101</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj Zdravi zobki – ZD Kranj
5. r	<u>79</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj Zdravi zobki – ZD Kranj
6. r	<u>72</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj
7. r	<u>69</u>		Zdravstvena higiena – ZD Kranj
8. r	<u>83</u>	Spletno nasilje – Varni internet Splet kot magnet za najstnike – Varni internet	Zdravstvena higiena – ZD Kranj
9. r	<u>82</u>	Pozitivna samopodoba – Zavod Toplina Nelegalne in legalne droge – Storitve in svetovanje	Zdravstvena higiena – ZD Kranj
<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja</u> <u>sofinancirana s strani LAS</u>	
	<u>75</u>	Zdenka Zalokar Divjak – Varovalni in rizični dejavniki najstništva	
	<u>45</u>		Mrgole – Izštekanji najstniki

<u>Predavanje za učitelje</u>		Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	
			Matej Tušek, Stres in zdravje
			Damjan Štefanet - Ocenjevanje
			Janko Sekne - Varstvo pri delu
			Petra Majdič - Zdravje na delovnem mestu
			Izštekanji najstniki - Vežal
			Office 365 – Šolski center Kranj

VRTEC ob šoli, Kokrica, Cesta na Brdo 45a, 4000 Kranj

<u>Predavanje za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Preventiva LAS</u>	<u>Preventiva Drugi izvajalci</u>
	32	Zdenka Zalokar Divjak – Doslednost v vzgoji	

Predavanja s strani staršev in vzgojiteljic so zelo dobro sprejeta. Starši imajo interes za tovrstna predavanja. Vsebinsko in pa izvajalca predavanja pa vsako leto izberejo vzgojiteljice vrtca v sodelovanju s svetovalno službo.

e) Srednje šole MO Kranj (poročilo za vse srednje šole je zbrala ga. Vera Dušak Prevc, svetovalna delavka Gimnazije Franceta Prešerna)

Gimnazija Kranj

<u>Delavnice za dijake Letnik</u>	<u>Število dijakov</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
2.a	24 dijakov	Izzivi odraščanja, Psihara	
2.b	27 dijakov	Izzivi odraščanja, Psihara	
2.c	27 dijakov	Izzivi odraščanja, Psihara	
2.č	28 dijakov	Izzivi odraščanja, Psihara	

Delavnice smo izvedli v omejenem obsegu – po 12. 3. jih nismo izvedli zaradi razglašene epidemije. Delavnice Izzivi odraščanja, je bila med dijaki zelo dobro sprejeta. Udeleženci so spoznali kako se opolnomočiti z ovirami na katere naletijo pri osamosvajanju in kakšen pomen ima pri tem pozitivna samopodoba.

Šolski center Kranj, za Srednjo tehniško šolo in Strokovno gimnazijo skupaj

<u>Delavnice za dijake Letnik</u>	<u>Število dijakov</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
2.letniki	7 oddelkov 180 dijakov	Varni internet – Alter šola	
2.letniki	9 oddelkov 200 dijakov	Droge – društvo OAZA	
2.letniki	7 oddelkov 180 dijakov	Alkohol, ne hvala – Alter šola	
1.letniki	10 oddelkov 270 dijakov		Samopodoba, Temeljni postopki oživiljanja, ga. Alenka Terbovc, Zdravstveni dom Kranj
2.letniki	9 oddelkov 200 dijakov		Zdrav odnos do telesa: ustno zdravje, solarij, tatoo, piercing, zgodnje zaznavanje bolezenskih sprememb, ga. Alenka Terbovc, Zdravstveni dom Kranj

3.letniki	8 oddelkov 180 dijakov		Varna in odgovorna spolnost, predavatelj ga. Alenka Terbovc, g. Jošt Torkar
4.letniki + 2. letnik PTI	2. oddelka 60		Stres, spoprijemanje s stresom in tehnike sproščanja, predavatelj g. Jošt Torkar, Zdravstveni dom Kranj
1.letniki PTI	2 oddelka 40 dijakov		Kemične in nekemične zasvojenosti ga. Alenka Terbovc, Zdravstveni dom Kranj

Menimo, da so delavnice in predavanja dobro izvedene in pomenijo pomembno preventivno aktivnost, zato so tovrstne dejavnosti del Letnega delovnega načrta šole.

Delavnic zaradi epidemije nismo mogli izvesti v enem oddelku 3. letnika in treh oddelkih zaključnega letnika, ostale so bile izvedene v skladu z letnim delovnim načrtom.

Šolski center Kranj, za Srednjo ekonomsko, gradbeno in storitveno šolo

<u>Delavnice za dijake</u> <u>Letnik</u>	<u>Število dijakov</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice</u> <u>sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.	209		Temeljni postopki oživljanja (ZD Kranj)
2.	160		Zdrav odnos do telesa (ZD Kranj)
2.	98	Labirint omame (Alteršola)	
	98	Alkohol, ne hvala (Alteršola)	
	39*zaradi epidemije izvedeno v septembru	Zasvojenost od računalnika (Alteršola)	
4.	22		Spoprijemanje s stresom in tehnike sproščanja (ZD Kranj)
<u>Predavanja za starše</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja</u> <u>sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
Dejavniki uspeha in zadovoljstva v življenju naših otrok	Število ni znano.	Izvedeno predavanje v organizaciji LAS (predavatelj dr. Matej Tušak)	
<u>Predavanja za učitelje</u>	<u>Število</u>	<u>Izvedena preventivna predavanja</u> <u>sofinancirana s strani LAS</u>	<u>Ostala izvedena preventivna predavanja</u>
Učitelji - prostovoljno	25	/	ZD Kranj Temeljni postopki oživljanja

V letošnjem letu se je pokazalo, da je več potreb po izobraževanju o duševnem zdravju kot pa problematiki alkohola in drog. Na šoli nismo opazili oz. obravnavali dijakov s tovrstnimi težavami (pri delu na daljavo to še težje zaznamo). Opazno pa se je povečalo število dijakov, ki so razrednikom poročali o osebnih stiskah, ki so vplivale na učenje oz. uspeh. Predvsem jim je padla motivacija. Nekateri so poročali o apatičnosti in depresivnosti.

Vse izvedene delavnice so bile pri dijakih zelo dobro sprejete. To se vidi tudi iz elevacijskih listov. Vsi si želimo da bi bilo čim več tovrstnih preventivnih delavnic.

Gimnazija Franceta Prešerna

<u>Delavnice za dijake</u> <u>Letnik</u>	<u>Število dijakov</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1. letniki	120 (5 oddelkov)	»Nasilje-kaj je to in kaj lahko naredim« -izvajalka ga. Janja Frelih Gorjanc, zaradi epidemije je bilo prestavljeno v september 2020, izvedena po 1 šolska ura na oddelek	
1. letniki	135 (5 oddelkov)		Temeljni postopki oživljanja z uporabo AED, izvajalci iz Zdravstvenega doma Kranj (ga. Alenka Terbovc, g. Matjaž Livk), september 2019
2. letniki	120 (5 oddelkov)	Varni internet –zasvojenost s spletom –g. Tilen Dominko, november 2019	
1. letniki	Planirano za 5 oddelkov, izvedeno v 2 oddelkih, 55 dijakov		Zdrava prehrana in zdrav življenjski slog, predavateljica ga. Alenka Terbovc, delno izvedeno, ostalo odpadlo zaradi epidemije
2. letniki	Planirano za 5 oddelkov, izvedeno v 1 oddelku, 28 dijakov		Zdrav odnos do telesa: tatoo, piercing, zobni nakit, uporaba solarijev in ličil, zgodnje zaznavanje bolezenskih sprememb, ga. Alenka Terbovc, Zdravstveni dom Kranj, delno izvedeno, ostalo odpadlo zaradi epidemije
3. letniki	Planirano za 5 oddelkov, izvedeno v 4 oddelkih, okoli 105 dijakov		Varna in odgovorna spolnost, predavatelj g. Jošt Torkar, planirano za 5 oddelkov, izvedeno samo v 4 oddelkih, v enem odpadlo zaradi epidemije
4. letniki	120 (5 oddelkov)		Stres, spoprijemanje s stresom in tehnike sproščanja, predavatelj ga. Maruša Pfajfar, Zdravstveni dom Kranj
Predavanja za starše	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
starši	30	»Dejavniki uspeha in zadovoljstva v življenju naših otrok«, predavatelj dr. Matej Tušak, november 2019	
	10		»Možgani otrok in mladostnikov v dobi digitalnih medijev«, dr. Zvezdan Pirtošek
Predavanja za učitelje	Število	Izvedena preventivna predavanja sofinancirana s strani LAS	Ostala izvedena preventivna predavanja
učitelji	35	/	»Možgani otrok in mladostnikov v dobi digitalnih medijev«, dr. Zvezdan Pirtošek, januar 2020

Na šoli redno izvajamo preventivo s področja varne rabe interneta (nevarnosti, zasvojenost), preventive pred zlorabo drog, pa tudi s področja nenasilne komunikacije. Evalvacije kažejo zadovoljstvo dijakov z vsebinami in predavatelji. Ocene so med 4 -5.

Šola včasih termine težko uvrsti v urnik, ne želimo pa podaljševati šolskih obveznosti v popoldanski čas. Strokovni sodelavci iz Centra za krepitev zdravja v okviru Zdravstvenega doma Kranj zadnja leta izvajajo delavnice za vse oddelke na šoli, v okviru Vzgoje za zdravje.

Tematika predavanj je različna po letnikih in prilagojena starosti dijakov. Vse delavnice so bile med dijaki dobro sprejete.

Za starše, učitelje in strokovne delavce OŠ smo v januarju 2020 izvedli predavanje »Možgani otrok in mladostnikov v dobi digitalnih medijev«, ki ga je izvedel nevrolog dr. Zvezdan Pirtošek.

Za starše OŠ in SŠ v Mestni občini Kranj, v sodelovanju z LAS Kranj, je bilo 20. 11. 2019, ob 18. uri v predavalnici Gimnazije Franceta Prešerna organizirano predavanje z naslovom »Dejavniki uspeha in zadovoljstva v življenju naših otrok, ki ga je izvedel psiholog dr. Matej Tušak. Predavanja se je udeležilo skupno več kot 120 staršev (ocenjujemo, da je bilo vsaj 30 staršev od dijakov Gimnazije Franceta Prešerna).

Za naprej želimo izvajati preventivne delavnice s področja preventive pred zlorabo drog, nenasilne komunikacije, spletnih nevarnosti (vpliv se kaže predvsem pri dijakih nižjih letnikov), prehranskih motenj ter tehnike za spoprijemanje s stresom. Iskali bomo zanimive in aktualne tematike s področja vzgoje za organizacijo predavanj za starše in učitelje.

V šolskem letu 2019/20 je žal epidemija prekinila izvajanje predavanj, tako, da planirane delavnice niso bile izvedene v celoti.

Delavnice sofinancirane iz LAS MOK »Nasilje-kaj je to in kaj lahko naredim« -izvajalka ga. Janja Frelj Gorjanc, so bile zaradi epidemije prestavljene v novo šolsko leto in sicer na september 2020, izvedena po 1 šolska ura na oddelek. Izvedenih je bilo skupno 5 ur namesto planiranih 10 ur, kar smo navedli tudi v poročilu opravljenih preventivnih dejavnosti.

Tudi predavanja, ki jih organizira Zdravstveni dom Kranj v okviru Centra za krepitev zdravja smo izvedli le delno.

Planirana so bila predavanja za vse oddelke šole (skupno 20), izvedenih je bilo le 12 predavanj. V okviru Centra za krepitev zdravja so ob nastopu epidemije prekinili izvajanje preventivnih delavnic.

Predlagamo, da bi bilo možno v času šolanja na daljavo več delavnic izvesti tudi spletno, po eno šolsko uro, tako, da jo lahko uvrstijo v urnik dijakov.

Predlagamo tematiko s področja varovanja duševnega zdravja, načinov ohranjanju fizične aktivnosti in skrbi za zdravje ob povečanem delu prek digitalnih medijev...

Dijaški in študentski dom Kranj

<u>Delavnice za dijake</u> <u>Letnik</u>	<u>Število dijakov</u>	<u>Izvedene preventivne delavnice sofinancirane s strani LAS</u>	<u>Ostale izvedene preventivne delavnice</u>
1.-4. letnik	15	21.9.2020: Delavnica o motnjah hranjenja v organizaciji s Svetovalnico Muza	

Dijakom je bila delavnica o motnjah hranjenja po večini všeč. Zaradi ukrepov za preprečevanje širjenja novega korona virusa je bila udeležba omejena na 15 dijakov, tako da jih je na žalost nekaj ostalo izven predavalnice. Prav tako smo načrtovali izvedbo predavanja o motnjah hranjenja za starše, kar pa je bilo zaradi epidemije potem odpovedano. Pri dijakih smo kot posledico epidemije opazili nekoliko povečano nemotiviranost in stiske zaradi onemogočenih vrstniških stikov.

f) Kranjski vrtci (poročilo je podala ga. Andreja Pungartnik, psihologinja)

V šolskem letu 19/20 nam je ravno pred epidemijo uspelo izpeljati vsa štiri predavanja znotraj Las. Tako da kakšnih prilagoditev ni bilo potrebno.

Miti in resnice o partnerskih odnosih	Izidor Gašperlin	21.11.2019	17.30 -19.15	30
Kako vzgajati otroke, da ne bodo	Sanja Rozman	15.1.2020	17.30-19.00	45

ranljivi za zasvojenost				
Skozi igrivo agresivnost do empatije	Milan Hosta	27.1.2020	17.30-19.30	28
Radosti in pasti nove tehnologije	Miha Kramli	12.2.2020	17.30-19.15	30

Kakšne ostale preventivne dejavnosti za starše pa, tudi če so bile planirane, niso potekale, ker smo bili vrtci 2 meseca zaprti (v pomladnem času).

g) Mladi (poročilo je zbrala ga. Špela Podobnik, podala pa ga. Špela Šter, vodja resorja za socialo in zdravstvo KŠK)

»V letu 2020 smo zaradi epidemiološke situacije izvedli manj akcij, ki bi pomagale pri ozaveščanju mladih o škodljivosti drog, kot običajno.

Po navadi smo na koncertih izvajali akcijo Tudi trezen se lahko zabavam, kjer so hostese udeleženi brezplačno preverile nivo alkohola v izdihanem zraku. V tem letu smo večino koncertov izvedli preko spleta, posledično akcije Tudi trezen se lahko zabavaš nismo speljali v želenem obsegu.

Alkohol in druge droge zlorablja kar veliko število mladih, na drugi strani pa imamo mlade, ki svoje življenje živijo relativno zdravo. Glede na ostale klubske aktivnosti ugotavljamo, da je med mladimi manj zanimanja za alkohol in droge ter več za športne in kulturne dejavnosti.

Organizirali smo dva Webinarja s Saro Isaković, enega na temo o psihološki odpornosti in drugega na temo motivacije. Na Webinarju smo se poglobili v to, kako biti bolj motivirani, zakaj motivacijo velikokrat izgubimo, kako jo ponovno najdemo in kakšne pozitivne učinke ima motivacija. Sicer pa je Sara opravila magistrirani študij na področju »performance« psihologije v San Diegu. Zdaj pomaga športnikom, pilotom, glasbenikom in poslovnem pri različnih psiholoških težavah.

Med drugim smo v času epidemije mlade nagovarjali, naj se odločijo za daljše pohode v naravi, ki pripomorejo k boljšemu počutju.

Vsekakor je bilo zaradi epidemije pri mladih v letu 2020 v primerjavi z 2019 zaznati več tesnobe, upadanja motivacije za šolske obveznosti. Glede zasvojenosti pa domnevamo, da se je zaradi negotovosti v situaciji, ki jo je povzročila epidemija Covid-19, stanje pri uporabnikih (mladih) nedovoljenih/dovoljenih drog poslabšalo v primerjavi z letom 2019, že iz vidika ukrepov, ki so onemogočala dostop do služb. To pa so zgolj domneve, saj nimamo konkretnih podatkov/raziskav, na podlagi katerih bi lahko podali zaključke. V letu 2021 bomo izvajali podobne akcije tekom koncertov, bolj se bomo tudi posvečali ozaveščanju o škodljivosti kajenja.

h) Center za socialno delo Gorenjska, enota Kranj, (poročilo je podala ga. Suzana Gladovič, CSD Gorenjska, enota Kranj)

Sprejemni in dnevni center Labirint (Sejmišče 4)

Med starejšimi uporabniki (od 40 let in več) programa ostaja uživanje različnih kombinacij psihoaktivnih snovi, ki nakazuje na zlorabo zdravil in drugih snovi (alkohol, marihuana, heroin, kokain, zdravila, substitucijska terapija). Zlorabo substanc spremljajo najrazličnejše zdravstvene težave, ki so posledica zasvojenega načina življenja in slabših bivanjskih okoliščin.

Med mlajšimi uporabniki (od starosti 25 let do 35 let) je bilo zaznati pogostejše poseganje po kokainu. Gre za populacijo, ki načeloma dokaj uspešno regulira večino svojih življenjskih področij ter s tem tudi ohranja stabilno abstinenco. Uživanje psihoaktivnih substanc je pri tej populaciji lahko bolj rekreativno, občasno narave, včasih pa tudi poskus vzpostavljanja kontrole nad pomembnimi področji svojega življenja. V tej populaciji gre tudi za posameznike, pri katerih je močno prisotna težnja po doseganju uspeha na določenem področju, pri čemer se vzporedno pojavljajo tudi druge oblike zasvojenega načina vedenja (deloholizem, pretirano ukvarjanje s športom, izgorelost).

Med mladostniki se še vedno pojavlja eksperimentiranje z alkoholom in marihuano, v preteklem letu pa beležimo tudi povečano poseganje po psihadelikih oziroma halucinogenih drogah (npr. 2CB). Med mladostniki je še vedno prisotna t.i. "party scena" ter poseganje po stimulansih (predvsem MDMA, kokain).

Ne zaznavamo, da bi epidemija v preteklem letu vplivala na samo izbiro psihoaktivnih substanc niti na pogostejše uživanje določene vrste psihoaktivnih snovi ali zdravil. Spremenjene okoliščine pa so prispevale k močnemu doživljanju strahu, nemoči, k zaznavanju omejenih izbir pri skrbi zase. Ne glede na populacijo so se vsi uporabniki srečevali s tem, s katerimi viri moči razpolagajo ter s kakšnimi strategijami si lahko zagotavljajo določeno kvaliteto življenja, navkljub omejenosti, ki so jo prinesle epidemiološke razmere. Slednje je vplivalo na poseganje po škodljivih vzorcih vedenja, ki so vodile v zdrs ali recidiv - tudi pri tistih uporabnikih, ki so že dlje časa ohranjali stabilno abstinenco.

Epidemiološke razmere so v smislu iskanja svetovalne in terapevtske podpore spodbudile k rednemu sodelovanju tiste uporabnike, ki so se že predhodno kontinuirano vključevali v program. Pomoč in podporo pa so iskali tudi novi uporabniki od starosti 25 do 35 let, ki sicer niso še razvili zasvojenega načina življenja, so pa pri sebi prepoznavali določene dejavnike tveganja (npr. povečana uporaba digitalnih orodij in zaskrbljenost za razvoj digitalne zasvojenosti). Slednje je omogočalo sodelovanje s posamezniki, ki so sicer do pojava epidemije dokaj uspešno obvladovali svoje življenje, ob pojavu epidemije pa se je pojavila zaskrbljenost v povezavi z razvijanjem tveganih vedenj. To prepoznavamo kot pozitiven dejavnik, saj posamezniki iščejo pomoč ne samo v primeru težav v povezavi s substancami, ampak tudi v primeru vedenjskih zasvojenosti (t.i. nekemičnih zasvojenosti).

Ne zaznavamo, da bi epidemiološke razmere vplivale na obisk naše Testirne točke – obisk in anonimno testiranje substanc se ni zmanjšal ali povečal.

Pri mladostnikih smo prihajali v stik z njihovimi starši, ki so se srečevali z vzgojno nemočjo ter stisko ob povečanem uživanju psihoaktivnih snovi v domačem okolju (tj. predvsem kajenje marihuane). Pri tem smo se srečevali s starši, ki niso bili motivirani za vključitev v svetovalno / terapevtsko obravnavo, želeli pa so vključiti v obravnavo svoje otroke. Slednje razumemo na način, da starši ne prepoznavajo svojega deleža pri razvijanju zasvojenega načina življenja njihovega mladostnika.

Zagotovo ostaja tisti delež uporabnikov, ki se še vedno ne obračajo po pomoč. Eden izmed razlogov je ta, da so epidemiološke razmere vplivale na distanco in otežile stik z uporabniki. Predvsem med starejšo populacijo uporabnikov se je zaznal upad sodelovanja, saj niso opremljeni za uporabo digitalnih orodij, ne uporabljajo računalnika ali pa nimajo svojih osebnih mobilnih telefonov oziroma zadostnega prenosa mobilnih podatkov. Drugi razlogi so tudi, da se uporabniki po pomoč obračajo šele kasneje, ko postane težava z zasvojenim načinom življenja akutna ter bi bila potrebna dolgotrajnejša zdravstvena obravnava pred vstopom v socialno varstvene programe (npr. pojav psihotičnih epizod, močne abstinencijske krize, nestabilna abstinenca oziroma težave z vzdrževanjem stabilne abstinence ipd.).

Stanovanjska skupina Katapult (Sejmišče 4)

Posamezniki imajo v sklopu programa možnost namestitve ter so hkrati vključeni v dnevno obliko obravnave, ki poteka skozi cel dan. V obravnavo se vključujejo tudi njihovi svojci oz. druge pomembne osebe. Delo je terapevtsko usmerjeno z namenom, da posamezniki pri sebi najdejo učinkovitejše in bolj zadovoljujoče načine soočanja s stiskami s katerimi se srečujejo ter hkrati ohranjajo in krepijo abstinenco od psihoaktivnih substanc. Vključene posameznike se nenehno spremlja pri osebnem napredku, integraciji v okolje in uresničevanju njihovih zastavljenih ciljev.

Preko različnih športnih, kulturnih, ustvarjalnih, izobraževalnih, skupnostnih in projektnih tematik posamezniki iščejo svoj smisel, vnašajo red in odgovornost in se pripravljajo na samostojno življenje. Tekom obravnave v programu so se tudi v preteklem letu vključevali v prostovoljno delo v lokalnem okolju, kolikor so to dopuščali preventivni ukrepi za zaježitev epidemije. Občanom Mestne občine Kranj smo nudili informativne, svetovalne, motivacijske in razbremenilne pogovore, usmerjene v iskanje rešitev za vsakega uporabnika posebej (velja tako za vključene v bivalno obravnavo kot tudi izvenbivalno obravnavo – svojci...).

Letošnje leto nam je bilo še posebno v izziv zaradi ukrepov preprečevanja širjenja virusa Covid-19, saj s posamezniki, ki niso vključeni v bivalno obliko obravnave, v času najbolj strogih ukrepov nismo smeli imeti fizičnih stikov. Lahko pa rečemo, da nas je situacija samo spodbudila, da smo stopili iz svojih poznanih okvirjev ter poiskali drugačne načine za povezovanje in sodelovanje z našimi uporabniki.

V letu 2020 je bilo povprečno mesečno vključenih 18 uporabnikov, od tega je bilo v povprečju nastanjenih 5 uporabnikov na mesec (maksimalno število za nastanitev je 6). Vseh nastanjenih uporabnikov v letu 2020 je bilo 9, vseh vključenih pa 63. V bivalnem delu programa sta dva občana Mestne občine Kranj uspešno zaključila program in sta trenutno v postopku iskanja zaposlitve preko javnih del.

V letu 2020 smo še naprej ohranjali visoko kvaliteto dela. Vzpostavila in ohranila se je skupina uporabnikov, ki je bila stabilna skozi celo leto. Oseben delovni odnos in stabilnost skupine je bila odlična

podlaga za proces osebne rasti in razvoja uporabnikov in uporabnic. Vzpostavilo se je odlično (delovno) vzdušje med zaposlenimi in uporabniki, kakor tudi med samimi uporabniki.

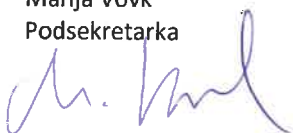
Reintegracijski center

Program Reintegracijski center se izvaja v Domu Vincenca Drakslerja, v Pristavi pri Trziču. V bivalno obliko obravnave se vključujejo uporabniki iz cele Slovenije (letos je bil vključen en iz MOK), v izven bivalno pa uporabniki iz bližnje okolice, tudi MOK (povprečno 5 na mesec). V bivalno obliko obravnave je bilo vključenih 16 različnih uporabnikov (3.297 nočitev), v izven bivalno obliko pa 69 različnih uporabnikov. Skupno število vseh različnih uporabnikov je 85. Poleg tega je bilo v storitve preko telefona (informativni pogovori, krajši svetovalni pogovori, pogovori s svojci) vključenih 25 različnih oseb. V programu smo izvajali socialno rehabilitacijo in reintegracijo oseb, ki imajo težave z različnimi zasvojenostmi, tako kemičnimi (alkohol, heroin, kokain, marihuana, pomirjevala...), kot nekemičnimi oz. vedenjskimi (igre na srečo, spletna pornografija, računalniške igre, odnosi, hrana...). V okviru izven bivalne obravnave smo nudili pomoč svojcem bivalnih uporabnikov, bivšim bivalnim uporabnikom in tistim, ki imajo težave z zasvojenostjo, vendar ne potrebujejo bivalne obravnave.

V letu 2020 smo ponosno obeležili 10. obletnico delovanja socialnovarstvenega programa. V teh letih je bilo v program, ki predstavlja pomemben del mreže pomoči na področju zasvojenosti v Sloveniji, vključenih 110 oseb v bivalni obliki obravnave in 330 v izven bivalni. Slovesnost ob 10. obletnici smo kljub epidemiji uspešno izpeljali, odzivi pa so bili izredni. Dogodek je otvorila direktorica CSD Gorenjska Urška Repar Justin. Obiskovalcem smo predvajali predstavitevni video, dolg nekaj več kot 30 min, za katerega smo sami (zaposleni in uporabniki) napisali scenarij, ga zrežirali in posneli. Najbolj odmevni so bili prispevki uporabnikov, ki so pogumno in iskreno podelili svojo osebno zgodbo. Po ogledu videa so svoje vtise in spodbudne besede za naprej podelili župan MOK Matjaž Rakovec, posebni gost, predsednik švicarske fundacije R. & V. Draksler Stiftung, prof. dr. Ralph Blum, predsednica uprave fundacije Vincenca Drakslerja Nada Bogataj Kržan, župan občine Trzič Borut Sajovic in župan občine Jesenice Blaž Račič. Njihove spodbudne besede in pohvale so tako zaposlene kot uporabnike dodatno motivirale za nadaljnje delo. Veseli smo, da je bil dogodek medijsko dobro pokrit (Dnevnik, Slovenske novice, Radio Slovenija, Žurnal in drugi lokalni mediji).

Program je v času epidemije COVID-19 deloval nemoteno, z upoštevanjem vseh varnostnih ukrepov. Omejili smo obiske, izhode domov in nabave, nismo pa popolnoma »zaprli« programa, saj smo pričakovali, da bodo spremenjene okoliščine trajale kar nekaj časa, tako da smo želeli uporabnikom omogočiti, da nadaljujejo s svojo rehabilitacijo in nekaterim celo reintegracijo v družbo. Imeli smo kar nekaj sumov na okužbo, na srečo pa so bili vsi negativni, tako da nam je uspelo to obdobje preživeti brez okužbe. Ves čas smo pripravljeni na primer okužbe; zagotovljeno imamo izolacijsko cono v posebnem nadstropju s svojo kopalnico in kuhinjo. V te prostore smo nameščali tudi tiste, pri katerih je bil sum na okužbo, dokler sum ni bil ovržen.

Pripravila:
Manja Vovk
Podsekretarka

Suzana Gladovič
Predsednica LAS

